

Nr 392

Av herr Hedlund m. fl., angående vissa skolfrågor.

(Lika lydande med motion nr 307 i Första kammaren)

Riksdagen har under senare år fattat ett flertal viktiga beslut på utbildningens område. Dessa håller nu på att omsättas i verkligheten. De erfarenheter som därvid vinnes måste komma till användning vid arbetet på de olika utbildningsstadiernas vidareutveckling. I denna motion framföres några förslag som enligt vår uppfattning är ägnade att medverka till en bättre skola.

Betygsättningen

Under senare tid har frågan om betygsättningen i grundskolan och gymnasiet varit föremål för livlig diskussion. Även riksdagen hade under hösten 1967 till följd av motioner anledning att ägna sig åt ifrågavarande spörsmål. Den förda diskussionen har gett vid handen, att det förelegat många missuppfattningar om det använda betygssystemets sätt att fungera. Sålunda synes på många håll den åsikten ha vunnit utbredning att den i systemet inbyggda relativiteten skulle gälla den enskilda klassenheten i stället för, vilket är avsikten, hela den aktuella årskursen. Det är synnerligen beklagligt att intentionerna på detta sätt har feltolkats. I sitt av riksdagen antagna utlåtande hösten 1967 förutsatte statsutskottet att informationen om hur det relativa betygssystemet skall tillämpas skulle intensifieras. Vi vill understryka vikten av att såväl lärare som föräldrar och elever får del av denna upplysningsverksamhet. Särskilt måste naturligtvis de studerande vid lärarhögskolorna ges möjlighet att gundligt lära sig innebörden i betygssystemet. Inom ramen för den information om skolreformen, för vilken riksdagen beviljar anslag, bör också kunna rymmas upplysningar om det relativa betygssystemets sätt att fungera. Mot bakgrunden av att uppmärksamheten riktats på denna fråga finns det anledning hoppas, att den debatt som förekommit snabbt skall undanröja de nämnda missuppfattningarna.

Det faktum synes emellertid kvarstå, att den relativa betygsättningen för lärarna i många fall ställer sig svår att genomföra. Bristen på hjälpmedel för detta ändamål är framträdande. De standardprov som föreligger för grundskolans 8:e klass i vissa ämnen har dock visat sig vara av stort värde i sammanhanget. Starka skäl talar därför för att sådana prov kommer till användning även i nionde årskursen. Lärarna skulle härigenom kunna jäm-

föra kunskaperna hos sina egna elever med dem hos andra. Betygen spelar f. n. så stor roll för den enskilda människan och kommer sannolikt att göra det under lång tid framöver, att stora ansträngningar måste vidtagas för att nå största möjliga rättvisa.

Statsbidrag till skolbyggnader

I årets statsverksproposition presenteras en av skolöverstyrelsen verkställd utredning angående ändrade bestämmelser rörande statsbidrag till skolbyggnader. De föreslagna ändringarna anses medföra i stort sett oförändrade ekonomiska relationer mellan staten och kommunerna, men vissa omfördelningar mellan kommunerna inbördes följer med förslaget. Syftet med översynen har varit att få en ändamålsenligare avvägning mellan statsbidraget till å ena sidan permanenta och å andra sidan provisoriska skolbyggnader samt att åstadkomma en förenkling av bidragssystemet.

Vi har för vår del inte några invändningar mot att ändringar i bidragsbestämmelserna i det nämnda syftet vidtages, men vi är inte beredda att acceptera det av skolöverstyrelsen framlagda förslaget. Grund synes finnas för antagandet att skolbyggnadskostnaderna till större del än nu kommer att falla på kommunerna, om förslaget går igenom. Det skall inte betvivlas att de nuvarande lågkonjunkturpräglade byggnadskostnaderna kan falla inom ramen för det föreslagna bidragsunderlaget. Vid en konjunkturuppgång måste dock andra förhållanden antas råda. Enligt vår mening måste dock de nya bidragsgrunderna bli sådana, att bidraget till kommunerna inte blir mindre än enligt nuvarande regler. Föredragande statsrådet meddelar, att överläggningar angående bidragsgrundernas utformning påbörjats mellan företrädare för statsmakterna och kommunförbunden. En ändring av statsbidragsbestämmelserna kommer inte att påverka medelsbehovet under ifrågavarande anslag under budgetåret 1968/69. Vi föreslår därför, att utgången av de nämnda förhandlingarna avvaktas samt att riksdagen ges möjlighet att ta ställning till förhandlingsresultatet, när detta föreligger.

Vi vill i detta sammanhang erinra om att vi i motion till föregående års riksdag påtalade angelägenheten av att rationella metoder kom till användning vid byggandet av skollokaler. Industriellt byggande borde förekomma i ökad utsträckning. Ständig uppmärksamhet måste ägnas åt den snabba utvecklingen när det gäller byggmetoder, modulsystem, prefabrikation av element etc. för att pressa byggnadskostnaderna, framhöll vi i föregående års motion.

Speciella åtgärder från skolöverstyrelsens sida i syfte att främja rationalisering av byggandet har utlovats, men de har ännu inte presenterats, vilket vi finner anledning beklaga. Slutgiltigt fastställande av nya bidragsbestäm-

melser bör enligt vår mening inte fattas innan skolöverstyrelsen slutfört ifrågavarande arbete. Vi förutsätter därför att detta kan ske innan förslaget om bidragsbestämmelserna föreläggs riksdagen.

Lärartillsättningar

Tillsättandet av ordinarie lärare vid grundskola, gymnasium, fackskola och yrkesskola kräver i allmänhet en mycket tidsödande och kostnadskrävande procedur. Den skolstyrelserna åliggande poängmässiga värderingen av sökandenas meriter utgör en betydande del av arbetet för den lokala myndigheten. Genom att kontroll av dessa beräkningar göres av länsskolnämnden förekommer ett omfattande dubbelarbete. Riksdagens revisorer, som i sin berättelse över den år 1967 av dem verkställda granskningen av statsverket tagit upp den här berörda frågan, anser att nämnda förhållande är otillfredsställande. Vi ansluter oss till denna uppfattning. Överförande av poängvärderingen till skolöverstyrelsens meritkontor är en av de metoder som bör övervägas för att dubbelarbete skall undvikas. När det gäller lärare i läroämnena och övningsämnena samt yrkesvalslärare svarar skolöverstyrelsens meritkontor redan för ifrågavarande poängberäkning. Om det inte skulle vara möjligt att överföra poängberäkningen för alla slag av lärare dit, bör det undersökas om inte länsskolnämnderna skulle kunna övertaga poängberäkningen, så att skolstyrelserna befriades därifrån.

En lärare är oförhindrad att på en gång söka hur många tjänster han vill. I ansökningshandlingarna är han dock skyldig att uppge vilka tjänster han sökt och vilken turordning som önskas. Denna ordning medför att länsskolnämnderna får ett omfattande arbete av samordningskaraktär. Då det ofta förekommer att en lärare som utnämnts på en viss tjänst återkallar sin ansökan, kommer länsskolnämndernas uppgifter att bli ännu mer betungande. De nackdelar som det nu använda lärartillsättningssystemet sålunda rymmer drabbar naturligtvis vederbörande lärare lika väl som myndigheterna. Det är angeläget att åtgärder vidtages i syfte att eliminera bristerna. Vi ansluter oss därför till revisorernas uttalande om att det bör undersökas om inte lärartillsättningarna under hösten i fortsättningen skulle kunna slopas och ersättas av en enda för hela läsåret gällande tillsättningsperiod under våren. Tillträdesdag skulle sålunda vara den 1 juli.

Disciplinen

En av de större frågorna i den aktuella skoldebatten gäller disciplinen. Att det föreligger allvarliga brister beträffande ordningen i skolan synes ingen vilja bestrida. Det är givetvis såväl ur de enskilda elevernas som ur lärarnas synpunkt av största vikt att sådana åtgärder vidtages, att bättre

förhållanden kommer till stånd. Utan ordning och reda i skolan torde ingen framgångsrik undervisning kunna bedrivas. Alla parter, hem, skola och samhälle, måste gemensamt hjälpas åt att lösa dessa problem. Att vidga demokratin i skolan kan vara ett led i strävandena att åstadkomma ordning, men då måste man vara medveten om att demokrati inte bara förutsätter rättigheter utan också skyldigheter. I detta sammanhang bör också erinras om behovet av utbildningsmöjligheter för lärare, vilkas utbildning varit avsedd för äldre skolformer.

Ofta är en enstaka elev eller ett fåtal elever orsak till bristande disciplinära förhållanden. Genom att skilja dem som sålunda inte lyckas anpassa sig till verksamheten i skolan från klassen och placera dem i specialklass/observationsklass går det därför ofta att uppnå goda resultat. I skolstadgan anges de villkor som gäller för att specialklass skall få anordnas. För observationsklass uppställs sålunda ett elevantal av 7—12 för en klass, 13—18 för två klasser och därutöver en klass för varje påbörjat 9-tal elever. Enligt vår mening bör möjlighet att inrätta observationsklass vid ett elevantal av 4 föreligga. En sådan ändring av dessa bestämmelser torde på många håll få stor betydelse för ordningen i skolan.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

I. att riksdagen måtte besluta

a. att uttala att användningen av standardprov i grundskolan må utsträckas till högstadiets nionde årskurs,

b. att uttala att resultat av de pågående förhandlingarna mellan staten och kommunförbunden angående nya riktlinjer för statsbidrag till skolbyggnader må underställas riksdagens prövning,

c. att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om översyn och förslag angående reglerna för tillsättandet av ordinarie lärare enligt i motionen angivna riktlinjer,

d. att uttala att sådan ändring i 43 § skolstadgan må ske, att 4—12 elever blir villkor för anordnandet av observationsklass; samt

II. att vederbörande utskott utarbetar förslag till erforderlig lagändring som föranleds av 1 d ovan.

Stockholm den 25 januari 1968

Gunnar Hedlund (cp)

Lars Eliasson (cp)

Nils G. Hansson (cp)

i Sundborn

i Skegrie

S. G. W. Wahlund (cp)

Sven Vigelsbo (cp)

Gustaf Svensson (cp)

i Vä

Gunnar Larsson (cp)

John Eriksson (cp)

Johannes Antonsson (cp)

i Luttra

i Bäckmora